

Régi pesti históriák

IRJA: KRÚDY GYULA

„Az aranykézutcai szép napok”

A bankócsináló költő

Lehetséges, hogy a hívatásos történetíróknak más értesüléseik vannak arról a belvárosi utcáról, mint e sorok szerzőjének, aki ifjan és regényesen, szegényesen és szivdobogva ült a sátorjában az égboltot csak takarékosan mutogató, de igézetes női tekintetekkel bővelkedő ódon házak között: a vendéglő az „Aranykéz”-hez volt itt címezve; emberfeletti nagyságu fa-kéz lógott az utcáron, amelyet valaha csakugyan megaranyoztak; finom keztyűsök, gyűrűkkel és karperecekkel kereskedő ékszerészek, fűzőkészítők, szabónők, kártyavetőnők, sőt lumzónők tartották itt műhelyeiket. Minden foglalkozáshoz szükség volt itt a kére, az áldott, szerencsés aranykézre, amely megsegítette az embereket; életet, kenyeret, boldogságot adott az utca lakóinak. De láttak itt betüvetők is, akik a kezük mellett a szivükkel és agyvelejükkel is dolgoznak. Eppen egy ilyen betüvető történetét forgatom az elmémbe, amikor a régi Aranykéz-utca gondolok és a benne lakókat felvonultatom képzeletemben a mult időkbe.

*

Benedek Aladár, akit polgári nevén Váray Ivánnak hívtak a mult században, az irodalom hőskorában, amikor a költők valóban hőseik életét folytatják, külsejére nézve is olyan volt, mint egy korabeli regényhős.

Uri családból, Arad megyéből származott, mint ahogy a jó származás szükséges volt akkor a regényhős elindulásához.

Szakállas, orosz-lánképű dalia, csaknem kétméteres termetén sörényes fejjel; kezében szürke selyemnapernyővel, amely a régi Magyarország az uraságok dívatjához tartozott. Komoly, öntudatos, gáncs nélküli férfi, aki köztisztelőnek örvendett az Aranykéz-utcában, amint alkonyattal mindennapi sétájára indult, nyájas leereszkedéssel fogadta a boltajtóikban álldogáló mesteremberek üdvözlését, a boltikisasszonyok mosolyát, az Aranykéz vendéglősnéjének üdvözlését, általában a köztisztelőnek azokat a jelvényeit, amelyekkel az emberek elárastani szokták azt, akit maguk között kívánónak elismernek.

Szoborszerű megjelenése mindig örömtől okozott az utcában, ahol a nyájas kereskedők még nem küzdöttek a mai (1932-ös) évek gondjaival, ráértek örülni az egyhangu, de nyugodalmas élet apró örömeivel. Ilyen öröm volt Benedek Aladár mindennapi megjelenése az Aranykéz-utcában, amint tündő tekintettel, némi melankóliával arcán, az élet és költészet titkain gondolkodva elvonult a szuszterboltok, kalaposműhelyek, aranyműveskereskedések előtt, hogy mindenki elgondolkozhatott a költő lényén, magaviseletén és nyilvánvaló szenvedéseiben, amelyeknek halk sóhajtások kíséretében adott kifejezést. Néha félhangosan próbálgatott magában valamely költeményt, amelyet délután olvasott, vagy talán éppen maga szerzett. A költői termékek megszületése mindig ismeretlen, talán még a szerző előtt is. Hogyan tudhatta volna egy aranykézutcai boltos, miként jönnek létre például Benedek Aladár versei, amelyek kellő hírnévnek örvendeztek, mikor talán a költő maga se tudta volna megmondani egy-egy verse keletkezésének valódi történetét?

Annál inkább kellett azonban tudnia arról a hamis ötforintosról, amelyet ebben az időben elcsiptek Pesten és a nyomok Benedek Aladárhoz, az Aranykéz-utca vezetőjéig.

II.

A költő nem tagadja a bankócsinálást

Benedek Aladár nem tagadta, hogy az ötforintos valóban készítette lakásán, de csak egyetlen egyet, még pedig kézírászal, amely véleménye szerint megtévesztésig hasonlított a valódi bankóhoz.

És nagyon csodálkozott, hogy azt felismerték, mikor művét maga tökéletesnek hitte.

Az orosz-lánszakállas költőt napernyőjével és szürke puhakalapjában bevitték a Hatvani-utcaiban lévő jókapitányságra és ott

vallatás alá vették esetleges bűntársai felől. Benedek Aladár a legnagyobb csodálkozással tiltakozott:

— Csak nem gondolják a rendőr urak, hogy egy ötforintos bankó elkészítéséhez nagyobb apparátust kell megmozgatni? Egy délután unatkoztam otthon és az unalom ellen rajzoltam szoktam magamban és magamnak. Így rajzoltam le az ötforintos, amelyet csak a véletlen folytán adtam ki, mert eszemámba se volt az forgalomba hozni. Tessék elhinni, igaz, amit mondok. Nem vagyok bankóhamisító.

Amde a rendőrségnek külön világszemlélete van a dolgok felől, mint a költőknek, ugyanezért Benedek Aladárt fogva tartották, bár tiszta és tisztességes multja látszólag mindenben igazolta a költő vallomását.

Az uriembernek nagyon kényelmellen volt, amikor gonosztevő módjára bántak vele, börtönbe vetették csavargók és más rendőrségi fogháztöltelék közé, ahol valóban keservesen érezte magát.

Napok multak el és Benedek Aladár ügyében nem történt semmi változás.

Legfeljebb annyi, hogy egyetlen nyomot sem találtak arról, hogy a költő más-
kor is foglalkozott volna bankócsinálással.

A rajzai, amelyeket aranykézutcai lakásán megtaláltak, azt bizonyították, hogy a költőben rendkívüli rajzolóképesség rejtőzik, amely azt igazolta, hogy a költő külön dolgokat is tudna rajzolni az ötforintosnál. De hát, mint említettük, pusztán az unalom elűzése végett rajzolgató, sohase jutott eszébe tehetségét értékesíteni.

Ekkor úgy látszott már, hogy előbb-utóbb kiderül Benedek Aladár ártatlansága, amikor a rendőrség jelentkezett egy fátyolos hölgy, aki vallomástétel végett a bankócsinálás ügyében nyomozó kapitány elé kéredzkedett és ott ugyancsak eláztatta a költőt.

A nők meggondolatlanságával állította, hogy a költő rendszeresen foglalkozik bankócsinálással. Vidéki vásárokat szokott járni és ott a tudatlan parasztoktól ökröket vásárol, mint ezt valóban bankóhamisítók cselekedték.

Meg is nevezett néhány vidéki várost, ahol Benedek Aladár megfordult, amikor költeményes könyvére az akkori kor dívatja szerint előfizetőket verbuvált, felolvasásokat tartott, költői sikereket aratott és az utbaeső hölgyeknek szép szavakat mondogatott, mert

hát ki mondjon bókokat a vidéki dámiának, ha még az átutazóban lévő poeták se?

A vallomást levő hölgy éppen azok közé tartozott, akik hittek valaha a falusi költő szép szavainak, amelyeket a költő elmondásuk után nyomban elfelejtett, de annál inkább emlékezett rájuk az asszonyosság. A szerelmből az elhagyottak gyűlölete lett. Így kergette az elfajult érzelmek az asszonyosság, hogy vallomást tegyen Benedek Aladár ellen, amikor annak bajbajutását megtudta.

A rendőrkapitány persze nyomban átlátott a helyzeten, mert hiszen pályáján elég emberismeretre tett szert.

Többször is figyelmeztette az asszonyosságot a hamis tanuvallomás következményeire, de az asszonyosság mind elkeseredettebben vázolta a költő jellemtelenségét, hazug magaviseletét, hütlenségét; ugyanezokról azokról a bizonyos ökrökről se felejtkezett meg, amelyeket a költő a nagy folyamton tulra elhajtott, hogy azoknak nyomuk vesszen. Csupán hamis bankókat hagyva hátra a károsultaknál.

III.

Hogyan viselkedett a szerelem áldozata tovább?

Nemsokára ezután, midőn a költővel megismertették a titokzatos hölgy vallomását, az lehajtotta a fejét és a szokatlanabbnál is mélyebbet sóhajtott.

— Igen, emlékszem a városkára, amelyben egyszer megfordultam; emlékszem a vár alatti sétákra, sőt a költeményre is, amelyet egy nagy fa alatt írtam, amely nagy fárol feltettem, hogy majd az én nevről fogják elnevezni. De sem az ökrökre, se az említett hölgyre nem emlékszem. Valamely félreértésnek kell lenni a dologban.

Igy hangzott Benedek Aladár vallomása a hölgy tanuskodásáról és a rendőrkapitány megint csak elgondolkodva nézett maga elé, mert már hallotta, hogy vannak férfiak, akik még bajbajutásuk esetén sem árulják el azt a nőt, aki titkukat rábízta.

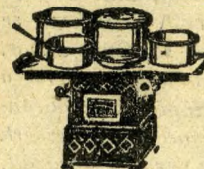
— Ha elmondana, költő ur, őszintén mindent az említett hölgyről és a vele való ismeretségéről, könnyebben tudnánk nyomozni a rejtélyes ügyben — biztatta St. Hermandad kapitánya a fogoly poetát.

— Helyettem verseim beszélnek. Egyetlen költeményt sem írtam az említett hölgyhöz. Vélgigtekinthetők könyveim, amelyekben

magamnak a műből, vagy mit olvastam bele a műbe, arról nem tudnék számot adni. Annál világosabban látja, amikor később visszatérek a korra, a rendkívül hatást, amelyet Spinoza Etikája egész lényére tett. Mert minden igazán nagy filozófijára jellemző, hogy nemcsak elméleti belátást nyújt, hanem valamint egy egész személyiség nyilatkozik meg benne, az ember egész személyiségéhez is fordul. Kevés példát találunk a szellemtörténetben, amely oly beszédesen bizonyítja a filozófia elméletfeletti jelentőségét, mint Goethe szavai Spinoza Etikájának hatásáról. „Itt” — írja — „szenvédelyeim megnyugvást találtak, úgy látszott, mintha számomra nagy, szabad kilátás nyílnék az érzelmi és erkölcsi világára. De ami különösen megkapott, az a határtalan önzetlenség, amely minden mondatból kivilágolt. A ma csodálatos szó: „Aki Istent igazán szereti, nem akarhatja, hogy Isten őt viszontszeresse”, mindazokkal az előtétellekkel, amelyeken nyugszik, mindazokkal a következményekkel, amelyek belőle folynak, el-töltötte egész gondolkodásomat. Önzetlennek lenni mindenben, a legönzetenlenebbnek a szerelemben és barátságban: ez volt legfőbb gyönyörűségem, életelvem, ténykedésem, úgy hogy az a későbbi, helyke szó: „Hogyha én szeretlek, mi közöd hozzá?” igazán szivemből fakadt.” Az oly nagyra tartott filozófus eszmevilága Goethe számára magasabb, tisztább szféra volt, amelyhez élete során mindig újra visszatért. Tudjuk, hogy még öregkorában is volt idő, amikor Spinoza Etikáját állandóan magánál hordta.

Noha Spinozának Goethére való ráhatása több mint elméleti jellegű, mégis világszemléletük rokonsága érdekelt bennünket különösen. Ezt a világszemléletet mint panteizmust szoktuk megjelölni s rajta azt a felfogást értjük, hogy Isten nem a világban kívüli van, mint tőle lényegileg idegen való, hanem áthatja a világot mint legbensőbb lényege. Ez a világot istenítő új vallásosság élesen különbözik a középkor vallásosságától és legszorosabban összefügg azzal a gyökeres ártérkeléssel, amelyen a természet az ujkori ember gondolkodásában és érzésében

Mindenki dicséri a «KRONPRINZ» petrolgázgépet és mindenkinek ajánlja,

akinek még nincs, mert a Kronprinz petrolgázgép lőz, süt és lelismerhetetlenül a zonnal átváltoztatható fűtőgép. Minden évszakban használható. Hordozható. 70%-os tüzelőanyag-megtakarítás. Számos köszönőlevél. Árak 22 pengőtől feljebb. Keresse tel. lerakataimat:

Budapest, VI., Andrassy-ut 31. sz. Wien, Graz, Linz, München

Próbafőzés természetes ételekkel minden csütörtökön d. u. 3 óráig. Kérjen ár-és referenciakatalógust!

Kronprinzwerke K. F. Kimpink, Guntramsdorf bei Wien. Csak ezt a legjobban bevált gyártmányt vegye!

megéneklém azokat a hölgyismerőseimet, akik kedvesek vagy kedvetlenek voltak, mert hiszen a női báj éppen úgy diszponálja a költőt, mint akár a szenvedés a nők miatt. Ezért az említett hölgyért soha el nem sirtam egyetlen könnyet se.

— Talán éppen ez a baj és ezért bonyolult az ön ügye, Benedek ur — felelt a rendőrtiszt és nemsokára átadta a foglyot a Fortuna-börtön őreinek, akik egy este Budára kísérték s nehéz lakatot tettek ajtajára.

A titokzatos nőnek, aki a sorsdöntő vallomást elhangoztatta: nyomaveszett. Többé nem lehetett megtalálni őt vallomása letétele után.

Igaz, hogy az ökröket sem, amelyeket Benedek Aladár a hamis bankókon vásárolt és elhajtott.

A költő gondbamerülten ült a Fortunában, mert hiszen igazságtalannak vélte sorsát. Szakálla bozontos lett, haja gubancosan hullott homlokába, aligha lett volna felismerhető a régi aranykézutcai gavallér, ha börtönéből egyszer kilép.

Neve még egyszer került az emlékezetbe, amikor a törvénszék kihirdette felette ítéletét. Többévi börtönbüntetésre ítélték a törvény szigorú paragrafusa szerint, amely méltóan bünteti a bankóhamisítókat.

Ült, üldögélt Benedek Aladár a Fortunában, mint annyian mások, akiket szerencsétlenül végeztek erre a szomorú helyre száműzött.

Talán félesztendőt ült már le büntetéséből, amikor végre megint verseket kezdett írogatni, mert a versírás olyan dolog, hogy azt a börtönben sem lehet elfelejteni. Különböben is, mint iskolázott embert, a börtön-irodájában foglalkoztatták, hogy meg ne boldoguljon a cella magányában, ilyenformán írószerekhez juthatott, amelyeknek felhasználásával hangot adhatott a benne dúló érzelmeknek.

Goethe és Spinoza

Irta Szemere Samu dr.

Az időpont véletlene egyszerre idézi emlékeztünkbe e két nevet, amelyet a művelődés története rég összekapcsolt egymással. Ebben az esztendőben van századik évfordulója Goethe halálának és háromszázadik évfordulója Spinoza születésének. A következőkben Goethének Spinozához való viszonyát akarjuk vázolni.

Hogy a fiatal Goethe fejlődésmentére Spinoza jelentős, sőt döntő ráhatással volt, arról legjobban a „Költészet és Valóság” egyik figyelemreméltó helye tanuskodik. Goethe hangja ünnepélyesebbé válik, amikor Spinozáról beszél. „Lelkes tanítványának”, „legmélyebb tisztelőjének” vallja magát, akinek egész gondolkodásmódjára a filozófus rendkívül nagy befolyást gyakorolt. Mily természetű volt e tanítványi viszony? Oly szellemű, mint Goethe, legkevésbé szabad eszmék passzív átvételére gondolni. Ha eredetiség nem jelenti is azt, hogy a termelő szellem jelent magamagából merít, mindenesetre jelent annyit, hogy a környezet behatásaival szemben saját szemlélés- és érzésmódját érvényesíti, tehát hogy minden, ami kívülről jön, csak mintegy anyag, amelyet a maga bensőségének megfelelően formál. Egy nagy szellemnek egy másikra való ráhatása abból áll, hogy benne lappangó erőket felszabadít, szunnyadó csirákat megelevenít, eszméket az érzelemszerű félhomályból a tudatos gondolat világosságába emel s a forrongó, formátkereső határozatlanságot világos kristályosodásra segíti. Ezért oly nehéz, sőt egyáltalán lehetetlen pontosan meghatározni, mit közhöhet az egyik alkotó szellem a másiknak. Goethe kifejezést ad ennek oly szavakban, amelyek a szellemi ráhatás kategóriájára általában tipikusan jellemzők. Elmondja, hogy miután mindenfelé hiába keresett olyasvalamit, amin „különös lényét” művelhetné, végül ráakadt Spinoza Etikájára; azután így folytatja: „Hogy mit olvastam ki

keresztülment. A középkor embere idegenül, mintegy vonatkozás nélkül állt a természet szemben; nem érezte szépségét, nem akarta megismerni; inkább a holt, sőt bűnös materia birodalmát látta benne, amelytől egy érzékfeletti világ felé fordult. A középkori világszemlélethez való kiemelkedés tünete az embernek újraébredő érdeklődése a természet iránt. Látjuk azt már az ujkor első nagy előfutárainál, az uttörő humanistáknál. Ez az érdeklődés mindjobban erősödik s az első ujkori századokban a természet a legfőbb tárgy a emberi szemlélésnek, megismerésnek és akarásnak. Az ember a természetet meg akarja ismerni, hogy uralkodhassék rajta. Új természettudomány indul virágzásnak, amely új kutatási módszereivel meghódít eget és földet. Korszakos felfedezések és találmányok mutatják a mind inkább izmosodó természetismerésnek győzelmi utját. A művészet is meghódítja a természetet, ábrázolás tárgyává teszi az embert és környezetét és lassanként a lét egész kozmoszát varázskörébe vonja. Végző avatását ez az emelkedett világerzés a filozófiában nyeri, amely a természetnek az isteniség értékét tulajdonítja. A természetnek a legfőbb értékességgel való az egyenlősítésében tetőződik már a legnagyobb renaissance-gondolkodónak, Giordano Brunónak filozófiája. De a leghatározottabban és legkövetkezetesebben ezt az egyenlőséget Spinoza fejezi ki e formulában: *Deus sive natura*, Isten avagy a természet. Isten és a világ egy. Isten benne van a világban, mint legbensőbb magva, mint lelkeinek lelke. E felfogásnak Goethe az „Isten és világ” egyik strófájában ad költői kifejezést:

Mily isten volna, ki csak kívül hatna,
Ujja körül mindent forogni hagyna!
Belül kell mindent mozgatnia rendre,
Ő a világban s a világ Ő benne,
Hogy ami él, szövdik: ez a lét
Ne nélkülözze lelkét, erejét. *

* Az idézett strófákat Palágyi Lajos fordította.

Az aranykézutcai história szerint körülbelül félszáz évvel ezelőtt a költő innen való távozása óta, amikor mindenféle névtelen versek érkeztek a magyar királyi posta útján az Aranykéz-utca különböző hölgyeihez. Érzelmes, vallomásos, szíventaláló versek, amelyeknek szerzőjét darab ideig senki se tudhatta, mert hiszen odáig, amíg a költő az Aranykéz-utca lakója volt, senkihez se intézett egyetlen költeményt se. Csak akkor, miután innen elkerült: fájdukt meg a verse a füzövarrónőért, a kis himzönőért, az ábrándos csipkeverőnőért és az aranyművesnéért, aki legszebb volt minden portékája között. De kapott verset az „Aranykéz“ vendéglősnéje is, pedig talán ez a férfias asszonyosság lőrődött hajdanán legkevesebbet az utcán ellengedező költővel (költőből volt neki elég része, több versíró járt a vendéglőbe, akik teleirták az étlap hátát).

Még olyan világ járta, hogy a verseket nem volt szokás olvasatlanul eldobálni, sőt talán több jelentőséget tulajdonítottak a költeményeknek, mint amennyit azok valójában megérdemelnek. A zubbonyka alatt, ahol az ingen a monogram található, nem messzire a szívtől: helyezték el a címzettek a hozzájuk adresszált, névtelen verseket. Itt rejtegette versét a kis himzönő, a „szivünk aranyművesnéje“, a babonás kártyavetőnő, aki foglalkozásánál fogva az egész világot ismerte, csak éppen a névtelenül érkezett versek szerzőjét nem, lehet egy öreg akadémikus vagy egy fiatal óriás, aki most veszi első lépteit a halhatatlanság felé; — de lehet egy különnc herceg vagy gróf is a versíró, akinek kedvtelése női gondolatokat megzavarni... Egy névtelenül küldött vers írójáról kedvükre csaponghatnak a fantáziák. A versíró olyan alakban lépdel elő, amint a fantáziának legkellemesebb... Csak a nagyszakállú Benedek Aladár nem gondoltak az aranykézutcai hölgyek, hogy az majd börtönbéli szenvedéseiből mondja el érzelmeit azoknak a nőknek, akik mellett életében látszólag érzelmetlenül ment el.

Egyetlen egyszer sem állott meg a csipkésbolt kirakata előtt, hogy a boltban történeteseményeknek szemtanuja legyen.

A kis kalaposné fekete, fénylő szemét hiába sütögette le a költő előtt, amely szemlesütés mindig biztos jele az érdeklődésnek.

És a versek szállottak a börtönből, mint valami figyelmeltető levelek, hogy valahol, mogorva négy fal közé zárva epekedve dobog egy sokat szenvedett szív az aranykézutcai hölgyek felé, jobban óhajtja őket ismét láthatni, mint bárki a földön.

Mondják, hogy számos verset írt B. A. a börtönben, amelyeket barátainak, barátainak azzal a szándékkal küldött, hogy azok nehéz napjaiban el ne felejték, sőt eszükbe tartsák arra az időre, amikor majd kiszabadul méltatlan helyzetéből. A história szerint: ellenségei, akik persze a költői pályán

akadnak: a börtönből kapták a békitő költeményeket, amelyek már sok feszült viszonyt enyhítettek.

Benedek Aladár a börtönben sem tagadta meg magát, írta verseit arra az időre, amikor majd kiszabadulván, szüksége lesz az emberek jóakarására.

IV.

A királyné közbelépése a költőért

De szabadsága visszanyerését mégse az aranykézutcai hölgyeknek köszönhetette, bár nyilvánvalóan éppen eleget imádkoztak érte ezek az érzelmes, jóindulatu teremtesek. Sokkal hatalmasabb befolyásnak kellett megmozdulni, mint a csipkeverőnő imádsága, hogy a költő visszanyerje a mindennél drágább szabadságát.

Ez a csodálatos befolyás pedig nem volt másé, mint Erzsébeté, Magyarország királynéjé, aki abban az időben sűrűn járt Gödöllőre és Budára, amikor Mária Valéria, az uralkodópár „kedves kis magyar lánya“ még rövid szoknyában szaladgált a gödöllői parkban, vagy utazgatott a budai siklón, mert a királyi leánykának is ebben telt a legnagyobb öröme, mint a többi budai gyermekeknek.

A Fortunában se voltak a rabok teljesen elzárva a világtól; valamely uton-módon ott is megtudták, mikor időzik a királyi pár Magyarországon, főként Erzsébet, akinek szíjóságáról sokat tudtak akkoriban a legendák, szegény emberek mesemondásai, alamizsnás történetei.

Sok levél indult el olyankor Erzsébet címére, amikor Budára tette háztartását, délutánonként a városerdőben lovagolt, miután a Zöld Vadásznál nyeregbeszállott és órák hosszáig járta az ismeretlen ösvényeket, aztán kocsiján visszahajtott Budára és este ragyogva jelent meg a bálon vagy más estélyeken, amelyeket bőségesen rendezett Ferenc József a felesége mulattatására. Olyan idők jártak, hogy jóformán minden este volt valamely szórakoztató összejövetel a budai palotában, ahová éppen ekkoriban vezették be a villanyvilágítást, megelőzve a bécsi Burgot, hogy az osztrák főurak bámulni jártak Budára.

... Akkoriban Benedek Aladárnak a Fortunában már egy kötetrevaló költeménye gyűlt össze, miután muzsája megtalálta útját a börtön küszöbén át az itt hervadozó költőhöz. A muzsa szorgalmas volt és a költemények felszaporodtak. A költő elérkezettnek látta az időt, hogy az új versfolyamat valakinek felajánlhassa, amely szokás akkoriban általános volt.

A börtönében sinylődő költő a költeményfűzért egy ihletteljes pillanatában Erzsébet királynénak ajánlotta. Valamely titokzatos uton, amely csak egy poétának juthat eszébe: eljuttatta költeményei másolt példá-

nyait a börtönből a királyné kezeihez, miután mellékletben megírta érdemtelen sorját, a mostoha szeszélyt, amely ártatlanul a megnyerhetni, ugyanezért a rendkívüli patróhához ragaszkodott további életügyeiben. Verseket ajánlott, leveleket küldött, kérényeket intézett az ország legelső asszonyához és hogyhogynem, a méltatlanul szenvedett költőnek sikerült vállalkozása.

És mégis... Amire senki se gondolt volna, a boldogtalan költőnek sikerült ez a lépése, miután már hiába ostromolta verseiben az emberek könyörületességét.

A királyné szíve megesett a börtönlakon és a királyné által ismert uton lépést tett az igazságtalanságot szenvedő költőért. Talán csak egy kézmozdulat volt, amellyel érdeklődését jelezte a börtönében gubbasztó rab felé; talán éppen az öreg Tiszának, aki naponta megfordult a budai palotában, mondott egy jótékony szót a lélegzetnélküli poétáért. Az aranykézutcai históriák szerint: nem sokkal a királynéhoz írott költemények elindulása után kegyelmi kézirat érkezett a Fortunába, amely iratban Benedek Aladár hátralevő büntetését a legfelsőbb kéz elengedi.

A korán megöregedett és elveszítettnek látszó költő a kegyelem hírére alig pár nap lefolyása alatt visszanyerte régi egészségét, elmúlt ifjúságát, sőt felesapongó életkedvét is, mert azok közé az emberek közé tartozott, akiknek elegendő az élet egyetlen és váratlan mosolya, amelyet az feljűk küld, hogy ismét a régi rózsza illatát érezzék a világnak, kedvük felderüljön, megteljen reménységgel, amelyet a költő tud érezni legjobban, miután neki van leginkább szüksége erre a varázsrá az élet küzdelmei között.

Benedek Aladár, ez a nagy életkedvű ur ember, úgy tért vissza a Fortunából, mint valamely pompás üdülőhelyről, hol egész sége helyreállítása céljából tartózkodott.

V.

A királyné hópénzt rendel a költőnek

Széles karimájú, feketeszalagos, szürke kalapját, selyemnapernyőjét, gavalléros alakját újra láthatták a füzökészítőnők az aranykézutcai boltokból; persze most már nagyobb bizalommal, mert a költő a távollét idején valott érzelmeiről. Minden aranykézutcai hölgy tudta, hogy mit gondol magában Benedek Aladár, ha ezt nem is hangoztatja. Természetes dolog volt a szabadság napjaiban oroszlánsőrenye és dús szákkal rövidesen visszanyerte régebbi aranybarnaságát.

De az aranykézutcai sikerek most már nem elégitették ki teljes mértékben a meg-

szenvedett költőt. Utóvégre Magyarország királynéjának volt szerencséje pártfogását a rendkívüli patróhához ragaszkodott további életügyeiben. Verseket ajánlott, leveleket küldött, kérényeket intézett az ország legelső asszonyához és hogyhogynem, a méltatlanul szenvedett költőnek sikerült vállalkozása.

Egy napon arról értesítették, hogy a legmagasabb helyen meghallgatták kérelmét és rendes hópénzt rendeltek számára, hogy gondjaitól mentesítve legyen.

A hópénzt a mindenkori budapesti főkapitány fizette ki Benedek Aladárnak, már csak azért is, hogy a költőnek ne jusson eszébe többé ötforintost rajzolni. A rendőrséggel való ilyen barátságos viszonya miatt Benedek Aladárt a korabeli költőtársai kékdedéssel („spicliséggel“) is vádolták, de tudjuk, hogy milyenn az irigység, fekete árnyéket rajzol a fehér falra.

Fanyar tavasz!

Felcsap az eső, egyedül járok
Béna bokrok köt... halgat az árok...

Mint vak óriás lebegő teste
Fekszik az árkon ködben az este,

Rügybe torzulnak kezén az ujjak,
Hallom a hangját... jaj, hova hulljak?...

Pattan a rügy csak sóhaja éled
Fanyar zöld kéjben éled az élet...

Hullt halott a tél, sóhaja oszlik
Tört szemfedője, felhőkre foszlik

Sulyos ködsirkő jelzi a sirját,
Az utját halott levelek sirják...

Fanyar tavaszban nézek el messze...
Minden temetés... ébredés lesz-e?

Benedikt Ius

Büszke vagy

Büszke vagy, kérkedsz dolyfős göggel,
A nap bearanyozza házad
S melegen világít, de sugara
Játszik véded;
Ez az élet.

Gondolkozz csak! mire vagy büszke,
Borzasztó a végtelen éjjel.
Sötét, hideg és kopár minden, ha
A nap leszál;
Ez a halál.

Velencei József.

Legszebb
legolcsóbb

CSILLÁROK

falkarok, állólámpák, bronzfigurák, író-
és dohányzóasztalok, selyemernyők
ÉS VILÁGÍTÁS RT
Erzsébet-körút 41